

poprzedni nr 160

103
48

karby "i" +

Chojnice
JOW "Gr. Pom."

Kulesza Władystawa
ps. "Włodzio" zam. Lewińska
Kulesza Zofia ps. "Zosia"
zam. Lewińska

M: 160/160 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Juliusza Władysława i Zofia

J:K:160/160 Pom.

Chojnice JOW „Gryf Pom.”

- I./1. Relacja *k. 3 s. 1-3*
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora
- II. Materiały uzupełniające relację
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945
- III./5. Inne ...
- IV. Korespondencja
- 1) pismo Lewińskiej Wład. k. 1 s. 1*
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. - Władysława - 6*
- Zofia - 4
- VI. Fotografie *dział ikonografii*

1./1. Relacja

1. Relacja Władysławy i Zofii Lewińskich
- uczestniczek walk o niepodległość,
mpis, oryg. z 2.09.1975, autorstwa k. 3 s. 1-3
Wł. Kuleszy

Ankieta "A"

160 Pam

Relacja uczestniczek walk o niepodległość.

(22 48 Pam)

Uwaga;

Relacja dotyczy dwu sióstr, których działalność okupacyjna była indyferentna, jak również okres aresztowania i pobyt w obozach.

I Dane osobiste

- ✓ 1. Władysława Lewińska z domu Kulesza
- 2. urodz. 18.10.1921 Chłopowy pow. Chojnice
- 3. Teofil Marianna z domu Jarzabek
- 4. pochodzenie chłopskie
- 5. wykształcenie podstawowe
- 6. adres obecny Chojnice

160 a Pam

- ✓ 1. Zofia Lewińska z domu Kulesza
- 2. urodz. 10.02.1923 Chłopowy pow. Chojnice
- 3. Teofil Marianna z domu Jarzabek
- 4. pochodzenie chłopskie
- 5. wykształcenie podstawowe
- 6. adres Gm. Brusy woj. Bydgoszcz

160 b Pam

II Okres przedwojenny do 01.09.1939 r.

- 1. Po ukończeniu szkoły podstawowej pracowałyśmy na gospodarstwie rodziców.
- 2. Nie posiadałyśmy przygotowania do obrony kraju.

III Okres okupacji do maja 1945 r.

- ✓ 1. Pracowałyśmy na gospodarstwie rodziców, aż do chwili aresztowania i osadzenia w obozie.
- ✓ 2. Dnia 25 maja 1943 r. za pośrednictwem naszego brata Władysława, zostałyśmy skontaktowane z dowódcą oddziału partyzanckiego ps. "Sokół", który wchodził w skład zgrupowania Tajnej Organizacji Wojskowej "Gryf Pomorski". Zostałyśmy zaprzysiężone jako członkowie TOW "Gryf Pomorski" i odtąd pełniłyśmy różne funkcje zleczone nam przez dowództwo oddziału. Funkcje te jak kolportarz prasy konspiracyjnej, zaopatrzenie, przenoszenie meldunków, stanowiły pomoc i pozwoliły przetrwać ludziom którzy nie mogli korzystać ze stopy okupacyjnej legalności. Organizacyjnie podlegałyśmy "Sokołowi", który stacjonował ze swym oddziałem w Borach Tucholskich w rejonie leśnictwa Olszyny pow. Chojnicki. Było to zgrupowanie około 25 osób którzy rekrutowali się z ludzi spalonych, nie mogących korzystać z legalnej stopy.

Ponadto znalazłyśmy oddz. partyzancki Józefa Macioszka, któremu wypiekaliśmy chleb, oraz prałyśmy bieliznę, oraz Jana Cemki który stacjonował w rejonie wioski Bielawy i w rejonie Płucna oddz. braci Knutów który też liczył około 15 Osób.

Oddział "Sokoła"-dokonał przy współudziale w/w zgrupowań szereg akcji zbrojnych i rekwizycyjnych, których dat z uwagi na zbyt odległy okres nie pamiętamy.

3. Współpracowałyśmy z następującymi osobami nam znanymi;

Jadwiga Warasińska z Czarniża, Marianna Cysewska i Władysławem Sielskim z Czarniża. Annę i Manię Łobocką z Rytla, Franciszka Gierszewską z Chojnic i Janem Stopą z Huty oraz Janem Gierszewskim i Franciszką Kowalik z Chłopowów. Osoby te pełniły różne funkcje w różnym czasie i miały łączność z oddziałem "Sokoła"-

Ponadto łączność z oddziałami wymienionymi powyżej miały Franciszka i Marta Ciemińskie z Bielaw, które zginęły pod koniec 1944 r. zastrzelone przez "Jagdkomando"-

Marianna Cysewska przez pewien okres czasu przebywała wraz z nieletnimi dziećmi w bunkrze w oddz. "Sokoła".

Trudniliśmy się kolportażem nielegalnej prasy i różnego rodzaju ulotkami, często powielanymi przez kalkę o treści antyhitlerowskiej oraz podające aktualne wiadomości z frontu.

4. Posiadałyśmy pseudonimy stosowne do imion "Władzia" i "Zosia"

5. Dnia 14.12.1944 o godz. 3.30 zostałyśmy wraz z całą rodziną aresztowane i osadzone w obozie w Potulicach.

Dnia 06.01.1945 r. z Potulic wywieziono nas na roboty do obozu w Lisewie pow. Golub - Dobrzyń. Warunki w obozie jak na okres zimy były wprost fatalne. Okrągłe z dykty baraki w lesie przy 20 0 mrozie zabezpieczały jedynie od wiatru.

Głódowe racje żywnościowe, ciężka mordercza praca do której trzeba było chodzić około 12 km, oraz mróz i zimno były przyczyną, że nabawiłyśmy się chorób, których skutki odczuwamy do dziś.-

To, że przetrwałyśmy katorkę tych dni zawdzięczamy jedynie temu że, szybko posuwający się front przyniósł nam wyzwolenie Obóz w Lisewie skupiał około 100 osób. Wewnątrz obozu był usytuowany drugi obóz karny zwany "Sztrafkolone", których mordowano w nieludzki sposób. Pod naporem zbliżającego się frontu obóz w Lisewie ewakuowano, prowadzono nas kolumną przez Chełmżę, Toruń, znacząc drogę trupami.

"SS"-mani dobijali tych wszystkich którzy byli nadmiernie osłabieni lub chorzy i padali ze zmęczenia. Taryfy ulgowej nie stosowano aż do chwili rozwiązania kolumny.

Było to około 9 km, za Toruniem w stronę Bydgoszczy. Jeden z SS-menów przebrany w cywilne ubranie zatrzymał kolumnę i oznajmił, że jesteśmy wolni. Z wozów które jechały na końcu kolumny poczęto rozdawać żywność więźniom.

Powstały niemiłobliwe do opisanie sceny. Wydzierano sobie nawzajem rzucano z wozów wiktuały. Wśród więźniów zapanowało prawo pięści. Nie liczono się absolutnie ze słabszym.

Głód i poniżenie zmieniały człowieka w zwierzę.

Stałyśmy tak chwilę patrząc na dantejskie sceny, jakie rozgrywały się w pobliżu wozów, wiedząc, że jako słabe kobiety nic nie uzyskamy a jedynie możemy ulec poturbowaniu przez tłum udało nam się w dalszą drogę i zakwaterowałyśmy nieopodal miejscowości gdzie nas zwolniono. Było to opuszczone przez Niemca gospodarstwo. Służąca bała się wpuścić nas do mieszkania tłumacząc, że jak Niemiec wróci to nas zastrzeli, zanocowałyśmy więc w oborze. Drugiego dnia przyszły wojska Radzieckie-

zostałyśmy oswobodzone. Posuwałyśmy się w miarę odchodzenia frontu w stronę rodzinnego domu nie wiedząc czy żyją rodzice z młodszym bratem którzy pozostali w Potulicach, oraz starszy brat partyzant.

Do domu wróciłyśmy 5 marca 1945 r. zastawszy rodziców z młodszym bratem, którzy przybyli o jeden dzień wcześniej przed nami, natomiast starszy brat- partyzant, wrócił o jeden dzień później po nas t.j. 06.03.1945 r. Cała rodzina szczęśliwie przeżyła ostatni akord "brunatnego terroru" -

Przystąpiliśmy wszyscy wspólnie do dźwigania z ruin zniszczonego i zdewastowanego gospodarstwa. Przeżycia minionej wojny i pobyt w obozie nadszarpnęły poważnie nasze zdrowie.

Dzisiaj po latach szczególnie daje znać o sobie nabyta w okresie panowania ludobójców choroba reumatyczna i wiele innych schorzeń. Dzisiaj tak często mówi się młodemu pokoleniu o rzekomej przyjaźni z Niemcami, co nam kobietom, które przeżyły wojnę wydaje się bardzo złudne. My które na codzień oglądałyśmy terror i zbrodnie, której dopuszczali się brunatni oprawcy nie wierzymy w przyjaźń z Niemcami- jesteśmy przekonane, że gdyby kiedykolwiek ich noga miała postać na naszej polskiej ziemi, dokończyli by oni krwawego dzieła, którego w ostatniej wojnie nie zdążyli dokończyć.

W pierwszym okresie po wojnie- naszą działalność konspiracyjną oceniono- negatywnie a wielu działaczy którzy przyznali się do działalności konspiracyjnej w "Gryfie Pomorskim" zostało internowanych - wobec takiej sytuacji do dziś panuje nieufność wśród ludzi, którzy na temat okupacji mówią niechętnie.

Do dziś zdarzają się przypadki dyskryminowania "Gryfowców" - A oto jaskrawy tego przykład. W okolicach wioski Czarniż gmina Brusy poległo w walce 10-ciu partyzantów Gryfa Pomorskiego, którzy do dziś nie doczekali się najskromniejszego upamiętnienia. Niech te kilka naszych wspomnień będzie wyrazem hołdu dla tych kobiet którym nie dane było przeżyć mroków okupacyjnej nocy a dla potomnych przestroga.

Głłpowy dnia 02 września 1975 r.

/-/ Władysława Lewińska
.....
/-/ Zofia Lewińska
.....

Relację spisał
Władysław Kulesza
80-364 Gdańsk

IV.1. Korespondencja bieżąca: Lewinisko Władysława
& d. Kulesze

1. Listy Władysławy Lewiniskiej do Fundacji
z 15.04.1991r. w sprawie wydania
zasiadzenia o udziale w konspiracji,
rękopis, oryg.

k. 13.1

Chojnice, dnia. 15. 04. 1991r.

Władysława Lewińska

L238/17/91

89-600 Chojnice.

Fundacja Archiwum Pomorskie
Armii Krajowej
ul. Piekary 37
87-100 Toruń

Zwracam się z uprzejmą prośbą o wydanie zaświadczenia o moim udziale w ruchu oporu w okresie ostatniej wojny, jak również siostry mojej Zofii Lewińskiej z d. Kulecza.

Nadmieniam, że Zarz. Woj. ZBOWiD w Bydgoszczy, nie uznał nam tego okresu - a jedynie nasz pobyt w obozie w Polulicach.

Jeżeli możliwe, proszę o przystanie obydwiu zaświadczeń na mój adres.

Jednocześnie tą drogą dziękujemy, za przesłane nam za pośrednictwem brata, leg. Kiszczki A.K.

Łączymy wyrazy szacunku
i poważania
(+) Władysława Lewińska

Do wiad. p. P. Strulcku . . .

dziękuję
Wł

ARCHIWUM

Elżbiety Zawackiej

poz. 160 / Pom

data wpływu IX-1975

Oprac. J. M. dn. 21 V. 85
na podstawie:

II. relacji brata, Władysława Skuleszy

III. wzm. w rel. Jadwigi Kuleszy 48/Pom
oraz rel. Wł. Kuleszy 497/Pom

IV. wzm. w opublikowanych wspomnieniach
Wł. Kuleszy: „okraj akupacyjny las”
- Pomocnika 5/75 str. 22 oraz 6/75 str. 26

ps. „Zosia”

ps. „Władzia”

Chojnice

Lewińska Zofia i Władysława
zol. Kulesza

T: K: 160/160 Pom.

Chojnice

Kulcsa Władysława

✓ Karty informacyjne

lc. 6

1
 2 160 Pam 3 AK - Gryf obs Chojnice
 4 Lewiniska Wladystaw 5 Rulerza
 6 "Wladia" 7 ...
 8 Teofil i Marianna z d. Jankowski 9 nr. 18. X 1921 Chojnice
 10 Chojnice ul. Fry- towicza 30 11
 12 ul. brata Wladystawa Rulerzy
 14. 25. X. 43 n. Oolde. part. 15. KW / 44
 "Gryfu Pom. p. dew. "sakato" -
 K 221/1944 kaczniczka, kolporterka.

d. Wł. zaprzysiężona dn. 25 V. 1943 r. przez „Łokota”
(Emila Cysewskiego - z. 11) jako członkini TOW „gręf Pom”
podległa oddz. „Łokota” w Borach Tucholskich, w rej.
Obszyny pow. chojnicki.

Pełniła funkcję kółpantecki pracy konspiracyjnej,
kuchniarski, zapobiegawca oraz opieki nad żołnierzami
szarii (wypiek chleba, pranie bielizny).

14. XII. 44 r. aresztowana (z całą rodziną) i osadz.
w obozie w Potulicach, 4 dn. 6. I. 45. przewieziona
do obozu w Lisewie. Obóz ten rozwiązano z nadziejaniem
frontu (w 1945 r.). 5. III. 45 r. wróciła do domu.

160 Pam

gryt
Chojma? 2

Kulesza Władysława

Levin'ska

Pom. Nr. 5/75 - str. 22 - Pom. Nr. 6/75 - str. 26, 27,
Kulportowała przez konspiracyjne.

K 241

Lewińska Władysława
z d. Kulesza, siostra Wł. Kuleszy
rel. J. Kuleszy 48/Pam

chojnicze
Gryf Pom.

W. Lewińska wpiętdziątata z adwiatem
"Sokota"

- 497 - rel Wł. Kuleszy str. 14-15

w.d. Rozprawach ta nielegalna prasa
konspiracyjna.

Kulesza Władysław 160

Chojnice u
Gryfa Pom.

Tęczyńska "Gryfa" w powiecie
chojnickim

W. Kulesza, Moj okupacyjny las,
Pomerania, 2.5/1975, s. 22.

PO-94

160 p.

166 p. 5
Chojnice

~~Mieszka Władysława
zob. Lewińska~~

Lewińska Władysława

ur. 18. X 1921

KW

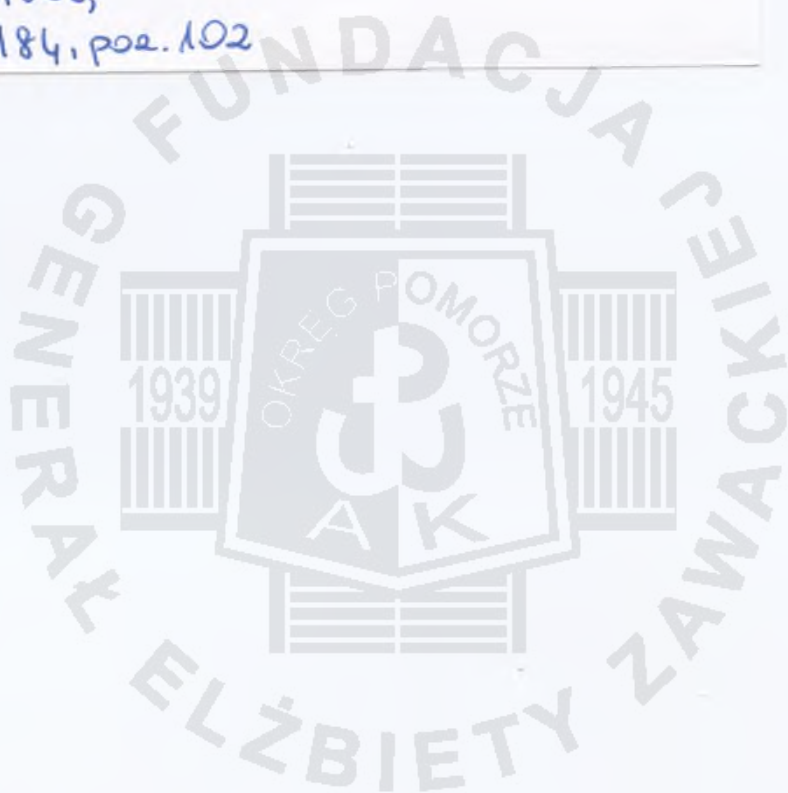
ps. "Władzia"

Chojnice
AK 6

zob. Sadłowski Józef,

Młni numer 31806,

W-wa 1988, s. 184, poz. 102

T: 2: 160/1603om.

Chojnice

Sileska Lofia

v. Karty informacyjne

k.4

1 2 3 ak Grot
 str. Chojnice
 4 Lewńska Zofia 5 Rulesna
 6 „Zona” 7 10. lutego 1923 Chojnice
 pod Chojnicami
 8 Teofil i Marianna
 z d. Janicki 9
 10 Chojnice gmina 11
 Pomorski woj. Pgd.
 12 ul. brata Władysława Reulera
 14. 25. v. 1943 r. - oddz. partyz. „Gryfów Pomorski” p. dow. Sokół
 - tajemniczka, kolporterka
 45.)
 K 240/19445
 verte!

L. Z. Zaprzysiężona dn. 25. V. 43 r. przez „Sokota”
jako członkini T O W „Gryf Pom”, podlegata oddz.
„Sokota” w Borach Tuchalskich, w rej. Obszerny pow.
chojnicki.

Pełniła funkcję kolporterki prasy konspiracyj-
nej, Tężniczki, zaopatrzeniowca oraz opiekunki
nad żołnierzami (wypiek chleba, pranie bielizny)

14. XII 44 r. aresztowana (z całą rodziną) i osadz.
w obozie w Potulicach, dn. 6 I 45 r. przewieziona
do obozu w Lisewie. Uwolniona z chwilą nadej-
ścia frontu wróciła do domu 5. III 45 r.

160 Pam

grnt
elektryczna

Mulera Zofia

Levin'ska

^{Nr 6/75}
Pam. Nr. 5/75 - str. 22 - Pomotr. 26, 27,

Relportowala przez Konspiracyjne

K 240

~~Kulasa Zofia
zob. Lewinstra~~

Chopin

3

Lewińska Zofia

Chojnice
Gryf Pom.
4

z d. Kulessa, siostra Mł. Kullesy
rel. Jadwigi Kullesz 48/Pom.

Z. Lew. współorganizowała z oddziałem
"Sokota"

49* rel. Mł. Kullesy str. 11-15

Z. L. Rozprowadzała nielegalną prasę
konspiracyjną.

za pośrednictwem Z. Lew. Jadwigi Harasimiska
nawożona 25.05.43 r. w Chłapawnych kontakt
z "Gryfem"

Mulera Władysław
Mulera Zofia

